

2.12.2021

EOAK/8482/2020

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Anne Ilkka

SUKUPUOLI-IDENTITEETIN TUTKIMUKSEN RESURSSIT

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Tampereen yliopistollisen sairaalan (Tays) trans-poliklinikan sukupuoli-identiteetin tutkimusjakson viiveitä, jotka johtuivat riittävien henkilöstöresurssien puutteesta. Erityisesti viivettä on syntynyt tutkimusjaksoon kuuluviin psykologin tutkimuksiin pääsyssä.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys ja lausunto:

- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira lausunto 22.4.2021
- Pirkanmaan sairaanhoitopiirin johtajaylilääkäri A:n lausunto 25.2.2021 ja vastine 18.06.2021
- Pirkanmaan sairaanhoitopiirin toimialuejohtajan 18.2.2021
- Taysin Mielialahäiriöiden vastuualueen vastuualuejohtaja B:n selvitykset 14.2.2021 ja 23.5.2021
- Taysin apulaisyylilääkäri C:n selvitys 20.05.2021
- Taysin kantelijaa koskevat potilasasiakirjat

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatiedot

Kantelijaa koskeva lähete saapui Taysin trans-poliklinikalle 22.5.2019. Lähete käsiteltiin ja hyväksyttiin 31.5.2019 ja kantelija asetettiin tutkimusjaksojonoon.

Trans-poliklinikan tutkimusjakson ensikäynti sairaanhoitajan vastaanotolla toteutui 24.10.2019 ja diagnostinen tutkimushaastattelu 25.10.2019. Sosiaalityöntekijän vastaanotto toteutui 16.1.2020 ja erikoistuva lääkärin ensimmäinen tutkimushaastattelu 30.3.2020.

Toisessa tutkimushaastattelussa 5.6.2020 sovittiin, että kantelijan asiaa käsitellään moniammatillisessa työryhmässä tarkemman suunnitelman tekemiseksi tutkimusjaksolle.

Moniammatillisen työryhmän käsittely trans-poliklinikalla toteutui 9.6.2020, minkä jälkeen laadittiin lähete psykologin tutkimuksiin ja hänet asetettiin psykologin tutkimusjonoon. Potilasasiakirjamerkinnän 9.6.2020 mukaan psykologin tutkimuksia pidettiin kantelijan tilanteessa tarpeellisina.

Kantelija oli keskustellut psykologin tutkimusten tarpeellisuudesta apulaisylilääkärin kanssa 18.11.2020 etävastaanotolla. Vastaanoton perusteella hänen asiansa vietiin uudelleen työryhmäneuvotteluun, minkä jälkeen psykologin tutkimuksia pidettiin edelleen tarpeellisina.

Tavanomaisen sukupuoli-identiteetin tutkimusjakson kulusta poiketen kantelijalle laadittiin 8.12.2020 lähete Taysin hormoni- ja lapsettomuuspoliklinikalle hänen itsenäisesti kesäkuussa 2019 aloittamansa ja toteuttamansa hormonihoidon ja sen jatkamisen arvioimiseksi. Perusteluna lähetteessä on osaltaan pitkittyneen tutkimusjakson aiheuttama kuormitus. Kantelija kävi hormoni- ja lapsettomuuspoliklinikalla 3.3.2021 tilannearviossa.

Sairaanhoitajan puhelinkontakti läheistapaamisen järjestelyjen johdosta toteutui 20.1.2021. Läheistapaamista suunniteltiin kesäkuulle 2021.

Kantelijan psykologin tutkimukset toteutettiin 22. - 23.4.2021 Taysin trans-poliklinikalla ja tutkimusjakson johtopäätelmiä on tarkoitus läpikäydä psykologin kanssa palautekäynnillä, joka on sovittu pidettäväksi 26.5.2021.

3.2 Sairaanhoitopiirin lausunto ja selvitykset

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri on antanut lausuntonsa asiassa ja lisäksi sairaanhoitopiiriä on kuultu Valviran lausunnon johdosta.

Selvityksissään sairaanhoitopiiriin johtajaylilääkäri A on todennut, että trans-poliklinikan hoitoon pääsyssä on ollut viiveitä. Resurssipulan ratkaisemiseksi tehdään kuitenkin jatkuvasti työtä mutta osaavaa henkilökuntaa on valitettavasti niukasti saatavilla.

Vastuualuejohtaja B on selvityksessään todennut, että kantelijan tutkimusprosessin kesto vastaa Taysin transpoliklinikan tyyppisiä tutkimusviiveitä tilanteissa, joissa tutkimusjaksoon sisällytetään psykologin tutkimus. Psykologin tutkimusten perusteena on katumisen riskin minimoiminen ja korjausprosessin aikaisen psyykkisen tuen tarpeen arvioiminen, erityisenä kysymyksenasetteluna tutkimukselle ovat identiteetin jäsentyneisyys sekä voimavarat ja psyykkinen vahvuus korjausprosessia silmällä pitäen.

Alkuperäinen tavoite Taysin trans-poliklinikalla on ollut tutkimusjakson läpikäyminen kuuden kuukauden aikana. Tutkimusjakson viiveisiin on ajautettu pääsääntöisesti siitä syystä, että hoitoon hakeutuvien potilaiden määrä on ns. translain ja -asetuksen laatimisen jälkeen kasvanut yli 20-kertaiseksi, johon muun psykiatrisen erikoissairaanhoidon tarpeen samanaikaisen kasvun ohella on ollut sairaanhoitopiissä mahdotonta resursoida riittävää henkilöstöä, vaikka henkilöstöä on pyritty siirtämään muista toiminnoissa trans-poliklinikalle. Potilasaine on myös muuttunut: potilaiden sukupuolijakauma on muuttunut siten, että etenkin nuorten naisten osuus on kasvanut ja myös psykiatristen rinnakkaissairauksien osuus on lisääntynyt, jolloin riski korjausprosessin katumiseen on nykyisen tiedon valossa suurentunut ja siten aikaisempaa suurempi osa potilaista tarvitsee laajan psykiatrisen erotusdiagnostisen arvion osana sukupuoli-identiteetin tutkimusprosessia.

Taysin trans-poliklinikan ruuhkautuminen on tiedostettu vuosina 2020 ja 2021. B kuvaa selvityksessään toimenpiteitä, joita on tehty henkilöstöresurssitilanteen korjaamiseksi. Henkilöstön resursointia ei ole voitu ylläpitää kriittisen henkilöstön sairauspoissaolojen, rekrytoinnin haasteiden, koronaepidemiapoikkeustilanteen sekä psykiatrisen erikoissairaanhoidon akuutin potilashoidon turvaamiseen keskittyneiden toimenpiteiden seurauksena.

E erityisen haasteellista on ollut alueellinen psykiatrisen erikoislääkärivaje mutta myös muiden asiantuntijoiden saatavuus on haasteellista. Esimerkiksi määräaikaisen psykologin toimen hakuprosessissa jouduttiin tekemään toimen täyttämättä jättämispäätös 28.1.2021 soveltuvien hakijoiden puuttuessa. Ostopalveluiden käyttöä trans-poliklinikalla rajaa erityistoiminnan edellyttämä osaaminen ja siten asiantuntijoiden puute sekä etäkontakteina tehtävien käyntien rajoitettu sovellettavuus.

Koronaepidemiasta huolimatta 2020 trans-poliklinikaalle tehtyjen läheteiden määrä (556 kpl) kasvoi edelleen vuoden 2019 läheteisiin (514 kpl) verrattuna +8%.

B katsoo, että potilashoidon keskittäminen kahteen yliopistosairaalaan ei ole enää nykyisten potilasmäärien myötä perusteltua.

Pitkäniemen sairaalan osastojen kuormitus lisääntyi vuonna 2020 voimakkaasti ja kuormitustilanne on jatkunut vaikeana edelleen vuonna 2021. Tämän vuoksi ei-kiireellisiä poliklinikkatoimintoja on edelleen jouduttu väliaikaisesti supistamaan. Resurssia ei ole voitu nykytilanteessa siirtää trans-poliklinikan toimintoihin muun potilashoidon vaarantumatta. Psykiatrista hoidon järjestämistä on arvioitu ja on edelleen arvioitava kokonaisuutena siten, että sairaanhoitopiiriin psykiatriset palvelut kyetään järjestämään siten kuin erikoissairaanhoidon koskeva lainsäädäntö edellyttää, kiireellinen hoidontarve priorisoiden.

Hankintamenettely trans-poliklinikan erikoislääkäripalveluiden tuottamiseksi ostopalveluna on käynnistynyt keväällä 2021. Henkilöstövajetta on pyritty paikkaamaan myös tarjoamalla henkilöstölle mahdollisuus vapaaehtoiseen lisätyöhön, mutta vapaaehtoisia työntekijöitä on toistaiseksi ilmoittautunut niin vähän, ettei potilashoitoa ole voitu tuottaa myöskään lisätyönä.

Apulaisylilääkäri C toteaa 20.05.2021 antamassaan selvityksessä kantelijan tilanteesta seuraavasti. Moniammatillisessa tiimissä 9.6.2020 psykologin tutkimukset pidettiin tarpeellisina toteuttaa, jotta selvitetäisiin, aukeisiko niiden kautta näkemystä mahdollisesta psyykkisen tuen tarpeesta jatkossakin mahdollisten hoitojen ajalle ja myös mahdollisen sukupuolenkorjaushoitoihin ryhtymisen katumisen mahdollisuuden minimoimiseksi. Marraskuussa 2020 psykologin tutkimusten tarpeellisuudesta keskusteltiin uudelleen kantelijan kanssa ja toteuttaminen vaikutti edelleen perustellulta - valitettavasti tämän suhteen poliklinikan tilanne on ollut jo pitkään ruuhkautunut. Potilaan psykologin tutkimukset toteutettiin 22-23.4.2021 Taysin Trans-poliklinikalla ja tutkimusjakson johtopäätelmiä on tarkoitus potilaan ja psykologin kanssa läpikäydä 26.5.2021 sovitulla tutkimusjakson palautekäynnillä.

3.3. Keskeiset oikeusohjeet

Perustuslaki

Perustuslain (731/1999) 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaisessa viranomaisessa.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, potilaslaki) 3 §:n mukaan potilaalla on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon.

Terveydenhuoltolaki

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 4 §:n mukaan terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten sairaanhoitopiirin kuntayhtymän käytettävissä on oltava riittävästi terveydenhuollon ammattihenkilöitä (1 mom.).

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymän terveydenhuollosta vastaavan henkilöstön rakenteen ja määrän on vastattava alueen väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä terveydenhuollon palvelujen tarvetta (3 mom.).

Terveydenhuoltolain 52 §:n 2 momentin mukaan hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut kuntayhtymän sairaalaan tai muuhun erikoissairaanhoidon toteuttavaan toimintayksikköön. Jos hoidon tarpeen arviointi edellyttää erikoislääkärin arviointia tai erityisiä kuvantamis- tai laboratoriotutkimuksia, on arviointi ja tarvittavat tutkimukset toteutettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun lähete on saapunut sairaanhoitopiirin sairaalaan tai muuhun erikoissairaanhoidon toteuttavaan toimintayksikköön.

Pykälän 3 momentin mukaan hoidon tarpeen arvioinnin perusteella lääketieteellisesti, hammaslääketieteellisesti tai terveystieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito ja neuvonta on järjestettävä ja aloitettava hoidon edellyttämä kiireellisyys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarve on todettu.

Terveydenhuoltolain 54 §:n mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä hoito hankkimalla se muilta palveluntuottajilta, jos se ei voi itse antaa hoitoa 52 – 53 §:n mukaisissa enimmäisajoissa.

Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta

Transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (563/2002) 1 §:n mukaan henkilö vahvistetaan kuuluvaksi vastakkaiseen sukupuoleen kuin mihin hänet on väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009) tarkoitettuun väestötietojärjestelmään merkitty, jos hän:

- 1) esittää lääketieteellisen selvityksen siitä, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen ja että hän elää tämän mukaisessa sukupuoliroolissa sekä siitä, että hänet on steriloitu tai että hän muusta syystä on lisääntymiskyvytön;
- 2) on täysi-ikäinen; ja
- 3) on Suomen kansalainen tai hänellä on asuinpaikka Suomessa.

Lain 6 §:n mukaan lain 1 §:ssä tarkoitettua lääketieteellisestä selvityksestä sekä sukupuolen muuttamiseen tähtäävän lääketieteellisen tutkimuksen ja hoidon järjestämisestä säädetään tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaali- ja terveysministeriö voi lisäksi antaa mainituista asioista tarkempia ohjeita.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus sukupuolen muuttamiseen tähtäävän tutkimuksen ja hoidon järjestämisestä sekä lääketieteellisestä selvityksestä transseksuaalin sukupuolen vahvistamista varten

Asetuksen (1053/2002) 2 §:n 1 momentin mukaan sukupuolen muuttamiseen tähtäävä tutkimus ja hoito keskitetään Helsingin yliopistolliseen keskussairaalaan ja Tampereen yliopistolliseen sairaalaan. Kun henkilö hakeutuu hoitoon transseksuaalisuuden takia tai hänen sukupuoli-identiteettinsä muutoin vaatii selvitystä, hänet tulee ohjata jatkotutkimuksiin toiseen edellä mainituista sairaaloista.

Asetuksen 3 §:n mukaan henkilön transseksuaalisuuden tutkimusta, hoitoa ja seurantaa varten Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa ja Tampereen yliopistollisessa sairaalassa on transseksuaalisuuden tutkimukseen ja hoitoon perehtynyt moniammatillinen työryhmä.

Työryhmän kokoonpanon tulee olla sellainen, että se pystyy huolehtimaan asianmukaisesti transseksuaalisuuden diagnosoinnista, hoidosta ja seurannasta. Työryhmän toiminnasta vastaa psykiatrian erikoislääkäri. Työryhmän käytettävissä tulee olla endokrinologiaan perehtyneitä gynekologian ja sisätautien erikoislääkäreitä. Helsingin yliopistollisen keskussairaalan työryhmän käytettävissä tulee lisäksi olla sukuelinkirurgiaan perehtynyt plastiikkakirurgian erikoislääkäri.

Palveluvalikoimaneuvoston suositus

Palveluvalikoimaneuvosto on julkaissut 11.6.2020 suosituksen *Transsukupuolisuudesta johtuvan dysforian lääketieteelliset hoitomenetelmät* (STM038:00/2020).

Suosituksen mukaan sukupuoli-identiteetin tutkimusprosessissa selvitetään laajasti potilaan elämänhistoriaa, psyykkistä hyvinvointia ja toimintakykyä. Alkututkimuksessa pyritään varmistamaan, että henkilöllä on riittävät psyykkiset voimavarat tehdä itseään koskevia peruuttamattomia päätöksiä ja sitoutua usein fyysisesti ja psyykkisesti raskaisiin hoitoihin sekä uuden sosiaalisen roolin omaksumiseen. Sukupuoli-identiteetin tulee olla selkeä ainakin kahden vuoden ajan, jotta diagnoosi voidaan asettaa. Transpoliklinikan tutkimusprosessi kestää noin vuoden.

Diagnoosin saatuaan henkilö siirtyy noin vuoden kestäväan tosielämän seurantavaiheeseen, jolloin voidaan aloittaa yksilöllisen arvion perusteella hormonihoidot. Tosielämän vaiheeseen liittyy sairaanhoitajan seurantakäyntejä ja usein tarvitaan myös psykososiaalista tukea. Yksittäisissä tilanteissa voidaan harkita foniatriin konsultaatiota ja puheterapiaa sekä partakarvojen epilaatiohoitoa. Rintakehäkirurgisten toimenpiteiden tarve arvioidaan yleensä noin vuosi hormonihoidon jälkeen.

Tosielämän vaiheen jälkeen henkilön on mahdollista hakea juridista sukupuolen vahvistamista ja edetä sukelinkirurgisten toimenpiteiden harkintaan. Jos perussairaudet eivät muuta edellytä, hormonihoidon osalta seuranta siirtyy keskimäärin 3 – 4 vuoden kuluttua hormonihoidon aloituksesta perusterveydenhuoltoon.

3.4 Asian arviointi

Taysin trans-poliklinikan menettely kantelijan tutkimusjakson toteuttamisessa

Kantelijaa koskeva lähete saapui Taysin trans-poliklinikalle 22.5.2019 ja se käsiteltiin ja hyväksyttiin 31.5.2019. Trans-poliklinikan tutkimusjakson ensikäynti sairaanhoitajan vastaanotolla toteutui 24.10.2019.

Yhdyn Valviran näkemykseen siitä, että kantelijan lähete erikoissairaanhoidon on käsitelty alle kolmessa viikossa ja hänen hoitonsa Taysin trans-poliklinikalla on alkanut alle kuudessa kuukaudessa hoidon tarpeen toteuttamisesta.

Valviran lausunnon mukaan sairaalan sisäisillä läheteillä ei ole lain edellyttämiä määräaikoja, mutta Valviran näkemyksen mukaan psykologin tutkimukseen pääsyn viivästyminen merkitsee osaltaan viime kädessä myös sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen viipymistä. Valviran näkemyksen mukaan kantelijan psykologin vastaanotolle pääsy viivästyi, huomioon ottaen Taysin alkuperäinen tavoite tutkimusjakson kuuden kuukauden pituudesta sekä Palveluvalikoimaneuvoston uusi suositus (2020) tutkimusjakson 12 kuukauden kestosta. Psykologin hoitoon pääsyn viivästyminen on aiheutunut kantelijalle haittaa sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen viipymisen osalta.

Valvira toteaa, että organisaatioon ja resursseihin liittyvillä seikoilla ei lähtökohtaisesti voida pätevästi perustella poikkeamista siitä, mitä perustuslain 21 §:n säännös asian viivästyttäen käsittelemistä edellyttää. Valvira toteaa kuitenkin, että viimeaikaiset tiedot sekä koko maata että erityisesti Pirkanmaata koskien psykiatrian alojen lääkäreiden ja käytännössä kaikkien muidenkin henkilöstöryhmien saatavuudesta julkiselle sektorille ovat huolestuttavia, ja työnantajien mahdollisuudet vaikuttaa tähän ovat rajallisia.

Asiassa saadun selvityksen mukaan kantelijan tutkimusjakso oli alkanut 24.10.2019 sairaanhoitajan ensikäynnillä. Kantelijan kohdalla psykologin tutkimukset oli katsottu tarpeelliseksi osana sukupuoli-identiteetin tutkimusjaksoa. Kantelija oli asetettu psykologin jonoon 9.6.2020. Saadun selvityksen mukaan psykologin tutkimukset toteutettiin 22. - 23.4.2021 ja tutkimusjakson johtopäätelmiä on tarkoitus läpikäydä psykologin kanssa palautekäynnillä, joka on sovittu pidettäväksi 26.5.2021.

Totean, että kantelijan tutkimusjakso trans-poliklinikalla oli toukokuussa 2021 kestänyt 1 vuoden ja 7 kuukautta. Psykologin tutkimuksen toteuttamiseen kului yli 10 kuukautta psykologin tutkimuksen tarpeellisuuden toteamisesta ja psykologin tutkimusjonoon asettamisesta.

Katson kantelijan psykologin tutkimukseen pääsyn viivästyneen kohtuuttomasti, minkä johdosta kantelijan sukupuoli-identiteetin tutkimusjakson pituus kokonaisuudessaan on myös kestänyt kohtuuttoman kauan ottaen huomioon Taysin kuuden kuukauden tavoiteajan ja Palveluvalikoimaneuvoston suosituksen noin vuoden pituisesta tutkimusjaksosta. Tämän johdosta totean, että kantelijan oikeus perustuslain 19 §:n 3 momentissa turvattuihin riittäviin terveystalouteihin ei toteutunut.

Totean, että tarvittavien tutkimusten viivästyminen ja siitä johtuva tutkimusjakson keston venyminen merkitsee yleensä myös sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen viipymistä. Transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain 1 §:ssä tarkoitetun ja transasetuksen 6 §:n 1 momentissa yksilöidyn lääketieteellisen selvityksen esittäminen on sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen yksi edellytys.

Asiassa saadun selvityksen perusteella pääasiallisena syynä hoidon viivästyksiin on ollut trans-poliklinikan henkilöstövajeet. Saadun selvityksen mukaan Tays on pyrkinyt korjaamaan trans-poliklinikan resurssipulaa eri tavoin, mutta tilannetta on vaikeuttanut alueellinen psykiatrian erikoislääkärivaje sekä muun muassa pätevien psykologien saatavuus.

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on todettu, että organisaatioon ja resursseihin liittyvillä seikoilla ei lähtökohtaisesti voida pätevästi perustella poikkeamista siitä, mitä perustuslain 21 §:n säännös asian viivytykseltä käsittelemältä edellyttää. Myös Valvira yhtyi tähän oikeusasiamiehen ratkaisukäytäntöön.

Totean, että Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin tulee järjestää toimintansa sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi, että se voi huolehtia lakiin perustuvasta velvollisuudestaan vastata osaltaan valtakunnallisesti sukupuolen muuttamiseen tähtäävästä tutkimuksesta ja hoidosta.

Sairaanhoitopiiri on selvityksissään kuvannut laajasti alueella vallitsevaa erittäin vaikeaa henkilöstöpulaa ja toimenpiteitä, joihin sairaanhoitopiiri on ryhtynyt tilanteen korjaamiseksi. Pidän sairaanhoitopiiriin tekemiä toimenpiteitä kannatettavina ja olen ottanut ne huomioon asian arvioinnissa. Ymmärrän, että trans-poliklinikan työ edellyttää erityistä asiantuntemusta, minkä vuoksi päteviä asiantuntijoita on saatavilla rajoitetusti.

Sukupuolen muuttamiseen tähtäävän hoidon ja tutkimuksen ruuhkautumisesta yleisesti

Olen aikaisemmissa ratkaisuissani arvioinut HUSin ja Taysin trans-poliklinikoiden tilannetta ja resurssivajeita. Olen 22.1.2020 antamassani ratkaisussa EOAK/501/2019 ilmoittanut käsitykseni Pirkanmaan sairaanhoitopiirin trans-poliklinikan hoidon viiveistä ja todennut, että Pirkanmaan sairaanhoitopiirin tulee järjestää toimintansa siten, että se voi huolehtia lakiin perustuvista velvollisuuksistaan.

Olen ratkaisussani 3.5.2021 EOAK/2119/2020 todennut, että käsiteltävänäni olleissa asioissa saatujen tietojen perusteella vaikuttaa siltä, että sukupuolen muuttamiseen tähtäävä hoito ja tutkimus on ruuhkautunut sekä Helsingin että Tampereen yliopistollisissa sairaaloissa. Saatoin kyseessä olevan toiminnan resurssien tilanteen tiedoksi myös sosiaali- ja terveysministeriölle ja pyysin ministeriötä ilmoittamaan 31.12.2021 mennessä, mihin toimenpiteisiin päätökseni on antanut aihetta. Ratkaisu on julkaistu kokonaisuudessaan oikeusasiamiehen internetsivulla www.oikeusasiamies.fi.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen menettelyn lainvastaisuudesta Pirkanmaan sairaanhoitopiirin tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.